

Ceny Unie českých spisovatelů 2022

Ivo Odehnal: Za celoživotní básnickou tvorbu
Kolektiv překladatelů: Za překlady české a slovenské poezie do vietnamštiny
Vojtěch Kolařík: Za originální výtvarnou tvorbu
Marcella Marboe: Za knihu *Ali a kuň za milión miliónů*
Slovenský dom v Praze: Za přínos ke sblížení české a slovenské kultury

Úvodem

KAREL SÝS

Vážení – nevím, jak vás korektně oslovit.
Proto začnu neutrálně: Draží homo sapiens sapiens, draží lidé moudří.
Sešli jsme se v tomto domě, kde se podle exponentů momentálního režimu prý scházejí „divní lidé“.
Nuže, jsou doby, kdy patří k divným lidem je čest.
Doba je vskutku divná. Jen málokdo přesně ví, co se ještě smí říct a co už zakládá podstatu trestného činu. Neboť i slovo, právě slovo, může být trestné. My jsme se ve škole ještě učili takzvaná vyňatá slova, ale nikoli proto, že by jejich vyslovení bylo zavřejňující, ale abychom je uměli bezchybně napsat.
Premiér několikrát veřejně řekl, že jsme ve válce a ve válce se nesmí říkat to, co se smí říkat v míru, neboť nepřítel je jedno velké ucho.
Omlouvám se za tento podivný úvod, ale snad pochopíte, proč byl pronesen.
Konečně se dostávám k cenám Unie českých spisovatelů, které letos udělujeme už po šestnácté.
Každý, kdo něčím vynikl, byl v očích nevidných divný. A tedy podezřelý.
Unie českých spisovatelů si tedy považuje za velkou čest, udělit jednu ze svých výročních cen právě Slovenskému domu, vedenému jeho ředitelem panem Vladimírem Skalským. Ano, Vladimírem. Dnes ještě smíme toto jméno užívat, pokud si ho někdo svévolně nespojí s Vladimírem Iljičem.

Odpusťte prosím, že jsem se pustil na tenký led satiry, ale co nevidět nám bude i satira odepřena a zbudě nám jen ptydepe a budeme bloudit v jinotajích, na něž je však česká a slovenská společnost zvyklá po staletí, kdy se směla projevit leda popiskem fotografie z otevření nového mostu přes Vltavu: „Procházka na mostě.“ A to ještě tehdy propukla sebezáchovná diskuse, že nešlo o urážku císaře Franze, řečeného Procházka, nýbrž o jeho první procházku na Malou Stranu. Psáno s velkým M a velkým S. Navíc se ukázalo, že Procházka byl kočím císařova kočáru a výkřik „Procházka jede“ oznamoval Vídeňákům, že se blíží ekvipáž Jeho Apoštolského Veličenstva.

Mnoho o české historii napoví, že most byl ověněn názvem Františka I., později Legií, později I. máje, dnes opět Legií a tak dále, jak dějiny, které nejvíce sklon se zastavit, půjdou.

Mostům i ulicím je vcelku lhostejné, jak se jmenují, ale my abychom neustále bloudili a bloudili, jako ti bloudilové z Dvořákova Jakobína. Jen podotknu, že za prohnílého Rakouska se opera směla jmenovat podle revolucionářů, kteří svrhli francouzského krále.

To u nás se titul Glinkovy opery *Život za cara* rovná jízdenka do očiště. Nebyl on ten Glinka vlastně Ukrajinec? Pak by byl život za cara docela příjemný. Nebo byl Rus, a pak bychom měli radši vyslovovat Hlinka? Jenže to zas připomíná Hlinkovy gardy! A tak mám obavu, že z tohoto kolotoče náš národ nikdy nesestoupí. Rád se totiž vozí, a tudíž ho často převezou.

Nuže, Slovenský dom dostává cenu za upevňování česko – slovenských vztahů. Ale nikoli v poslední řadě rovněž za občanskou odvalu, díky níž můžeme dnešní odpoledne, a nejen dnešní, pobývat v jeho pohostinných zdech.

Vnímat všemi smysly

Laudatio na Ivo Odehnala

Ivo Odehnal (PhDr.) se narodil ve Valašských Kloboukách v roce 1936 a valašské prostředí, vesnické i přírodní, natrvalo ovlivnilo jeho poezii, takže se o něm nejednou píše jako o básníkovi valašského kraje. Nikoli neprávem, vždyť např. sbírka *Hnízdo srdce* (Brno: Tribun EU 2017) obsahuje výbor z básní „věnovaných rodnému městu Valašské Klobouky a valašské krajině“.

Po maturitě na reálném gymnáziu v rodném městě (1953) vystudoval na Filozofické fakultě tehdejší UJEP, dnešní Masarykovy univerzity, obor filozofie – dějepis (1957 – 1962) a působil zde jako asistent, dále na katedře filozofie VUT v Brně a na rektorátě UJEP. V roce 1967 obhájil doktorát z filozofie prací analyzující pojem vůle ve vztahu k čínorodé lidské aktivitě.

Dále se věnoval pedagogické práci zejména v Brně (jako středoškolský učitel), kde později deset let pracoval v nakladatelství Blok jako jeho redaktor a šéfredaktor.

Rovněž působil i v jihomoravské pobožce Svazu českých spisovatelů.

Většinu života tvořil a působil v Brně, rovněž v Ostropovicích na Moravě.

Ivo Odehnal je autorem více než dvaceti básnických knih; o některých z nich jsme už referovali v *Obrysu-Kmenu*.

Bylo mi ctí např. recenzovat jeho sbírku *Luna nad mlatem* (12, 2003) a sbírku s podtitulem *Dvě valašské svity* (č. 22, 2014).

Jeho veršům se dostalo nejednoho ocenění. Už v roce 1964 získal první cenu v soutěži pro mladé autory Bezručova Opava. Dále uvedme např. Krajskou cenu Jiřího Mahena nebo cenu nakladatelství Melantrich, rovněž Literární cenu Friedricha Nietzscheho ad.

V roce 2011 pak obdržel „Literární žezlo“ (makedonskou cenu) za *Píseň o velkomoravské náušnici* (z roku 1980).

Ivo Odehnal není „pouze“ básníkem valašského kraje, nebo básníkem moravským v širším smyslu pojmu (regionálním nebo dokonce areálovém). Jeho význam podstatně přesahuje tento region, tento kraj. Jistě nejde o regionálního bás-

níka v axiologickém smyslu slova, jehož význam je na region omezen.

Jde zřetelně o „básníka učeného“ ve smyslu „poeta doctus“, básníka s neutuchajícím zájmem o klasicistickou antickou filozofii, zejména řeckou, která tvoří jakési druhé sémantické podloží jeho básnické tvorby a je bez ní neodmyslitelná, podobně jako valašská rodinná zkušenost, motivika, tematika, prvky regionálního jazyka.

V milostné poezii sám rozlišuje – s odvoláním na řecké prameny – čtyři podoby lásky, a to lásku vášnivou a smyslnou, tj. *eros*, lásku přátelskou, tj. *filiiá*, také lásku jako oddanost a něhu, tj. *storge*, rovněž tak podobu obětavé lásky k bližnímu, tedy *agapé*.

Třidvacet básní takto široce vnímané milostné poezie, tedy zdaleka nejen erotické, nalezneme např. ve sbírce *Babylon lásky* (Brno: Akademické nakladatelství Cerm 2005), doplněné o výbor z předchozí poezie.

Odehnal ve své tvorbě navázal zcela přirozeně na podněty Ivana Blatného, Františka Halase, Josefa Kainara, Oldřicha Mikuláška nebo Jana Skácela, pokud bychom měli zmínit jen několik namátkou vybraných básníků spjatých nebo někdy i srostlých s literárním Brnem. Tzv. vlivů a paralel bychom však mohli najít desítky, každý podle své čtenářské encyklopedie (U. Eco).

Jazyková vynalézavost a přitom regionální ukotvení básnického jazyka, schopnost spojovat lyrické s čísi zárodečně epickým, cosi vysoce abstraktního a záhadného s „hmatatelnou“, resp. vizuálně konkrétní a živou skutečností (nejen v tom je blízký Vladimíru Janovicovi), s metaforou, kterou můžeme vnímat takřkajíc všemi smysly, vlivy melodického písňového folklóru stejně jako prvky neklidné tektonické, až expresionistické, to vše by vyžadovalo velmi hlubokou analýzu, již se nám zatím v plné míře nedostává.

Unie českých spisovatelů uděluje Ivo Odehnalovi svoji Cenu za hluboký vklad do vývoje moderní české lyriky, jakkoliv na plné docenění tohoto vkladu („přidané hodnoty“) si ještě budeme muset nějakou dobu počkat.

ALEXEJ MIKULÁŠEK

Pokračování na str. 2

Snímky JOSEF LOUDA a JIŘÍ VLASTNÍK

Pokračování ze str. 2

Vojtěch Kolařík, jak již řečeno, měl blízko k filmu. Jednou byl přítomen aranžování scény filmu režiséra Ludvíka Ráží, odehrávajícího se za Protektorátu. Žáci sedí v lavicích a píšou podle diktátu pana učitele. Vtom Vojtěch Kolařík zasáhne. Jeden ze žáků totiž píše levou rukou. A to se v Böhmen und Mähren ve školách netrpělo.

V roce, kdy film natáčeli, natož dnes, by se samozřejmě nic nestalo, možná naopak, režisér by jen předvedl svou tolerantnost. Jenže Vojtěch Kolařík chce mít vše na místě, kam to či ono patří. To není jen anekdota, být pravdivá. Je to doklad, jak Vojtěch Kolařík pracuje s chaosem. Jeho obrazy mohou na diváka působit chaoticky, ale jen na první pohled. Malíř se řídí prastarým zednářským úslovím: Ab ordo ad chaos. Chaosem k řádu.

Před dvěma lety jsem měl Vojtěchu Kolaříkovi zahajovat výstavu s názvem Tváře. Měl jsem pro něj připravenou stejnojmennou báseň. Tenkrát se nedostalo ani na obrazy, ani na báseň. Proto z ní dnes přečtu aspoň pár veršů.

Tváře

*Tváření je blízko tvoření
 Zatímco se žena na oko tváří nerozhodně
 Vojtěšek už tvoří
 nejdříve ovšem zahoří!
 Záhadně se netváří
 ať jsi bednář nebo zednář
 Není bednění bez zednění
 ani rána bez rozednění
 a vice versa lidově naopak
 Pán i vrabčák – pořád je to pták
 pták patří do klece
 jako baroko do secese
 nejvyšší čas
 vybrat jednoho z nás
 Než malý kolář je větší kolařík
 rozhoduje kdo má delší dřív
 Netvář se! Otvař se!
 Už jsem se dotvářil
 nic nebude už jako dřív
 hlavně že zůstaneš živ
 Zbav se vin uchyl se do peřin
 Skryj ruby ukaž líce
 A teď hrnečku vař!
 I obraz musí přejít varem!
 Proto se nepřetvařuj! Tvoř!
 Nedoutne! Neskomíř! Hoř!*

KAREL ŠÝS

Velikost obyčejného

Laudatio na Marcellu Marboe
*„Lásku cítím k lidem, ke zvířatům, stromům
 i celé přírodě, ovšem kůň je moje soukromé
 tajemství vřepané do vrby. Moje po staletí sdí-
 lená legenda. Symfonie barev a zvuků. Poselství
 křivek a barevných tónů.
 Vzpínající se kůň je vertikálou směřující ke
 slunci a hvězdám, běžící je horizontálou krásy.“*

*Kůň pro mě představuje eleganci, nonšalanci,
 empatii – tedy vlastnosti, které mnoha lidem
 chybí.“*

To je významná spisovatelka Marcella Marboe-Hrabincová, držitelka několika literárních cen a autorky knihy Ali a kůň za milion miliónů.

Tato kniha vychází jako první v programu vyhlášeném nakladatelstvím Olympia: „Vzdělá-
 ním a sportem k sebevědomí.“

Ali je knihou, kterou děti vstupují tak trochu do pohádky a dospělí do dětství. A to jim dovo-
 luje spolu s autorkou vyprávět. Je to kniha, kte-
 rou předznamenává dětská kresba tajné mapy
 tajemné země, kousičku polabského kraje mezi
 vesničkami Smíškov a Knižkov, s rybníkem, cha-
 loupkou Dědka s Bábou, stavením paní Ježiba-
 by, statkem a sedmi kluky-loupežníky, a samo-
 zřejmě s královstvím Ali a jejího osmdesátiletého
 bratra, tedy Bratra Sokola, žijícího v zásadách
 hesla „V zdravém těle, zdravý duch!“ A samo-
 zřejmě kocoura Edisona, kuřete Plivníka, poníka
 Zbojníka a dalších hrdinů báječného a navýsost
 humorného vyprávění o životě v této zemi.

A celou tuto krásu je možno obhlédnout
 z koruny staletého dubu. Ale je třeba umět se
 dívat. Je třeba umět se dívat očima svérázně
 osmileté Ali. Protože dětské divání má v sobě
 kouzlo fantazie a ta každému, alespoň na chvíli,
 dovoluje mít svůj svět a prostor. Mít právo na
 pravdu a vlastní zkušenost a prostor nejen snít,
 ale ze snů stavět svět.

Ale nevyprávějíme o ději knihy půvabně ilustro-
 vané výtvarnicí Helgou Hrabincovou. Čtème ji.

A chvíli jí žijme. Na zkoušku, jsme-li toho ještě
 schopni.

Dva po věky prolínající se světy. Ten
 dětský a svět dospělých se otevřením knihy
 protnou v průsečíku perspektivy prožívaných
 dnů a roků. A ten průsečík má jméno. Je to
 život.

A protože každý život je příběh a vlastně
 každé umění je příběhem, je třeba o nich umět
 vyprávět. A autorka Ali nám všem především
 vypráví.

Vítězná cesta dětských voltizerů vedených
 Bratry Sokoly z tajemné křižkovsko-míškovské
 země, aby i v Praze byli první a přijal je pan pre-
 zident, je náhle prostorem k dětskému i dospě-
 lému hledání tváře naší budoucnosti.

Ali, po vyhraných voltizerých bitvách, se
 houpe v koruně starého dubu a vidí padat hvězdy.
 Ten, kdo jí vidí, si může něco přát a přání se
 mu splní. Prý třikrát. A tak si Ali přeje a hned
 pro všechny a třikrát, kdyby se přání nespĺnilo
 napoprve, aby všichni měli svět jako ten její.
 Trochu obyčejný, trochu bláznivý, trochu – no,
 abychom se chvíli divali kolem sebe. A snažili se
 pochopit Shakespearova slova: „Bláznovství,
 pane, obchází kolem světa jako slunce; není
 místa, kde by nesvitilo.“

Přejme si tedy dlouhou postát na slunci s dět-
 ským bláznovstvím a zkusme pochopit velikost
 obyčejného pozdravení: „Dobrý den.“

Ali a kůň za milion miliónů je jako most, který
 kdo přejde, má právo vyprávět. Vyprávět a být
 tím druhým blíž... A kdyby mu náhodou chyběl
 příběh, ať jenom obyčejně čte. Je přece vždy co
 a komu.

Závěrem je třeba vzpomenout i autorčiny
 prózy pro dospělé čtenáře. Tyto knihy jsou son-

dami lidských osudů, které ve své opravdovosti
 vykreslují pravou tvář současné společnosti
 a téměř existenciální zobrazení člověka a jeho
 konání v kontextu s životy druhých.

Marcella Marboe-Hrabincová napsala několik
 knížek pro dospělé, několik pro děti a také
 jeden publicistický román, Bitva na Kavčí hoře.
 Román je založen na osobních zkušenostech
 autorky z jejího působení v Radě ČT v krizovém
 roce 2000. Za tento román jí KALF odměnil
 cenou P. Jilemnického, ale románem „zobrazení
 a vykreslení aktéři“ nad spisovatelkou, skutečně
 mimořádného talentu, vyhlásili, jak je v Čechách
 zvykem, prapodivnou klatbu.

V průběhu své spisovatelské existence získala
 Marcella Marboe několik dalších literárních cen,
 jakými jsou Cena nakladatelství Albatros, Cena
 dětského čtenáře za knihu Madlenka a kůň Zla-
 tohřívák, cenu Albatrosu za rukopis sbírky novel
 Vyměním týnejdřza za cokoliv. Za vydaný titul
 téže knihy pak obdržela v roce 2013 mezinárod-
 ní cenu E. E. Kische. A cenu M. Svandrlika zís-
 kala za humorný román Utrpení docenta H.

Svazujícím motivem všech jí napsaných děl je
 konfrontace běžného života lidí s molochy polo-
 pravd, nadutosti, hlouposti, farizejství a neko-
 nečných pokusů „neschopných“ vychýlit hodno-
 toutou růžici ve svůj malý, lidský, politický
 prospěch.

A proti této „rakovině současného globalismu“
 staví Marcella Marboe životem malých i velkých
 změřitelný svět, který je pro každého a vždy
 změřitelný důsledky rozhodnutí a činů každého
 z nás.

Pokračování na str. 4

Poslední autorčin román, Jsi někdo jiný, který vyjde v příštím roce v nakladatelství Olympia, jako jeden z titulů programu „Vzděláním a sportem k sebevědomí,“ je toho víc než dokladem.

Závěrem se mi chce zopakovat Goetheova slova:

„Vcelku je spisovatelův styl věrným odliškem jeho nitra. Chce-li někdo psát jasným slohem, nechť má nejdříve jasno ve své duši; a chce-li někdo psát velkolepým slohem, nechť má velkolepý charakter.“

VOJTĚCH KOLAŘÍK: Timur a jeho Marta

O charakteru spisovatelky Marcelly Marboe-Hrabincové nelze pochybovat. A jas její duše at posoudí sami čtenáři...

Tedy, těšme se.

FRANTIŠEK MAREŠ

Slovensko uprostřed Prahy

Laudatio na Slovenský dům v Praze
Poznal jsem ty dva, Nadu Vokušovou a Vladimíra Skalského, asi před pětadvaceti lety.

Měli jsme kanceláře na stejném patře domu s výhledem na Hradčany. Oni svých 15 metrů čtverečních pro provozování aktivit Slovensko-českého klubu, já svých 15 metrů čtverečních pro provoz tehdy třetího největšího nakladatelství v Česku (Votobia).

Nešlo se nepotkat. Nejen na chodbě, ale hlavně v aktivitách, které byly a jsou od té doby založeny na vzájemné empatii, společných zájmech, lidské blízkosti a kulturní spojitosti.

Zažili jsme spoustu věcí. Snahu o založení společně česko-slovenské vysoké školy, zhacené rovnou měrou českou i slovenskou byrokracií, ale také několikaletý úspěšný Minifestival slovenského divadla a kultury v Praze, kde se prezentovali zejména slovenští umělci, hudebníci, literáti, herci, výtvarníci atd. žijící v Čechách, a řadu dalších akcí.

Desítky křtů knih, koncertů, dokonce i osobních jubilejních večerů, které ale přerostly privátní rámec rodinné oslavy ve svátek slovensko-české kulturní sounáležitosti.

Aby to nevypadalo, že se chci přihřát na slávě druhých: chci hlavně říct, že už čtvrtstoletí zblízka obdivuji čínorodost, pracovitost, kulturní vytříbenost a často i dramaturgickou odvahu dvou lidí, kteří dnes tvoří instituci zvanou Slovenský dům v Praze.

V tomto domě se setkáte nejen s výtečnou slovenskou kulturou, ale také s dobrou atmosférou, která vám dá zapomenout na rozdělení společné republiky před třiceti lety.

V tomto domě v Soukenické ulici v centru Prahy zůstáváte doma: v česko-slovenských i slovensko-českých kruzích, tak důvěrně známých a společně sdílených.

Původně jsem chtěl tento text nazvat „Malé Slovensko uprostřed velké Prahy“, ale pak mi došlo, že je to možná naopak: „Kus velkého Slovenska uprostřed vlastně docela malé Prahy“. Slovenský dům obdržel právem cenu Unie českých spisovatelů a já mu k tomu nejen gratuluji, ale mám z toho spolu s ním velikou radost.

PETR ŽANTOVSKÝ

Ali a kůň za milión miliónů

OLYMPIA

MARCELLA MARBOE

Obálka knihy Marcelly Marboe